

A, Á

A baj nem [ritkán v. sohasem] jár egyedül.

- ✧ Gyakran előfordul, hogy egyszerre v. rövid idővel egymás után több csapás éri az embert.

A betű öl.

- ✧ A merev ragaszkodás valamely szabálynak, utasításnak, törvénynek a betű szerinti értelméhez gátolja, akadályozza a lényeg megértését, érvényesülését.

A bolond és a gyerek mondja (meg) az igazat.

- *Gyerek és bolond mindig igazat mond.*

A botnak két vége van [Minden botnak két vége van].

- ✧ 1. Óvatosnak kell lenni a támadásban, mert az ellenfél is visszautthat.
- 2. Az ellenkező szempontból is lehet nézni a dolgokat.

A cél szentesíti az eszközt.

- ✧ A cél eléréséhez minden eszköz megengedett.

(A) döglött oroszlánt a szamár is (meg)rugdossa.

- ✧ A hatalmát veszített embert a hitvány, jelentéktelen emberek is gyalázzák.

A fák nem nőnek az égig.

- ✧ A hatalmaskodásnak, az érvényesülésnek, a sikernek is megvannak a maga természet szabta korlátai, határai.

A falnak/falaknak is füle van.

- ✧ A titkos dolgokról beszélő ember legyen óvatos, mert sohasem tudhatja, mikor hallgatják ki.

A férfi szívéhez a gyomrán [(durva) a farkán] keresztül vezet az út.

- ✧ A férfi kötődését egy nőhöz leginkább annak jó főztje v. a szexualitás befolyásolja.

A férfinak csak egy fokkal kell szebbnek lennie az ördögnél.

- ✧ A férfiakat nem a szépségük szerint ítélik meg.

A fösvény többet költ.

✧ Aki fukarkodik, gyakran ráfizet.

A hal úszni szeret.

✧ Ha halat evett az ember, utána bort kell innia.

A hallgatás beleegyezés.

✧ Aki nem mond ellent valamely javaslatnak, arról feltehető, hogy egyetért vele.

A harag rossz tanácsadó.

✧ Az indulat olyan cselekedetekre is rávisz, amelyeket később megbánunk.

A henyélés az ördög párnája.

→ *A lustaság az ördög párnája.*

(A) jó lónak nem kell ostor. (népies)

✧ A jó munkás elvégzi a maga dolgát nógatás nélkül is.

A jó munka dicséri a mestert.

✧ A jól végzett munka dicsőség.

(A) jó pap (is) holtig tanul.

✧ Sose tudhatunk eleget, mindig tanulhatunk valami újat.

A jóakaróimtól ments meg uramisten, az ellenségeimmel elbánok magam is.

✧ Az ügyetlen jóakaró még az ellenségnél is többet árthat az embernek.

(A) kakas is úr a (maga) szemétdombján.

✧ Mindenkinek joga van úgy intézkedni a maga hatáskörében, ahogy éppen tetszik neki.

A kár nem áll meg háromig.

✧ A baj nem jár egyedül.

A kecske is jóllakik, a káposzta is megmarad.

✧ Egyik fél sem veszít a dolgon semmit.

A kerék is jobban forog, ha kenik.

✧ **1.** Annak intézik el gyorsan, kedvezően az ügyeit, aki hajlandó ajándékokat, pénzt adni az ügyintézőnek.

2. Minél több pénzt ajánlunk egy munkáért, annál jobban végzik el.

A kibicnek semmi sem drága.

✧ Könnyű a kockázat veszélye nélkül meggondolatlan lépésre rávenni az embereket.

(A) kivétel erősíti a szabályt.

✧ A legtöbb szabály alól van kivétel, de attól a szabály még érvényes.

A kocka el van vetve.

✧ Megtörtént a döntő lépés, az elhatározást nem lehet megmásítani.

A kutya is akkor vész meg, mikor legjobb dolga van.

✧ Sokan nem tudják megbecsülni jó anyagi helyzetüket, sőt akkor kezdenek elégedetlenkedni, amikor a legkedvezőbb helyzetbe jutnak.

A kutya ugat, a karaván halad.

✧ A céltudatos ember nem törődik az ellenség gáncoskodásával és fecsegő mendemondáival.

A látszat csal.

✧ A külsőségek megtéveszthetik az embert.

A lónak négy lába van, mégis megbotlik.

✧ Mindenkiel megeshetik, hogy hibát követ el.

A lustaság az ördög párnája.

✧ A lustálkodás, a semmittevés bűnre visz.

A mérlegnek két serpenyője van.

✧ Minden dolognak megvan az előnye és a hátránya is.

A mór megtette kötelességét, mór mehet.

✧ A rábízott feladat elvégzése után nem méltányolják valakinek az érdemeit, hálátlanul félreállítják.

A munka nem szégyen.

✧ Semmiféle munka nem alacsonyítja le az embert.

A

AKADÁLYOZÁS → A betű öl.

ALAMUSZISÁG, ALATTOMOSSÁG → Alamuszi macska nagyot ugrik.
| Lassú víz partot mos.

ALAPTERMÉSZET → A vér nem válik vízzé.

ALATTOMOSSÁG → **ALAMUSZISÁG**

ALJASSÁG → Csúnya madár az, amelyik a saját fészkébe piszkít.

ALKALMAS IDŐPONT → Mindennek megvan a maga ideje [Mindent a maga idejében].

ALKALMASSÁG → Megfelelő embert a megfelelő helyre.

ALKALMAZKODÁS → Mennyi ország, annyi törvény. | Néha az ördögnek is kell gyertyát gyújtani.

ALKALOM, LEHETŐSÉG KIHASZNÁLÁSA → Addig üsd a vasat, amíg meleg! | Ahol malacot ígérnek, ott zsákkal forgolódjál! | Alkalom szüli a tolvajt.

ÁLMODOZÁS → Éhes disznó makkal álmodik.

ANYANYELV → Nyelvében él a nemzet.

ÁR → Többe kerül a leves, mint a hús.

ÁRTALMATLANSÁG → Csak a halott indián a jó indián. | Amelyik kutya ugat, az nem harap [Ugatós kutya nem harap].

ÁRTÁS → A jóakaróimtól ments meg uramisten, az ellenségeimmel elbánok magam is. | Ember embernek farkasa. | Ments meg, Uram, a barátaimtól, ellenségeimmel majd (csak) elbánok magam is.

ÁRULÁS → Kutya jár/van a kertben.

AZONOSSÁG → Nagy szellemek (, ha) találkoznak.

B

BAJ → A baj nem [ritkán v. sohasem] jár egyedül. | A kár nem áll meg háromig. | A vízbefúló a szalmaszálhoz is kapkod. | Bajban ismerzik meg a jó barát. | Bajjal jár a baj. | Nembánomból lesz a bánom. | Szegény embert (még) az ág is húzza. | Szükségben ismerzik meg az igaz(i) barát [Szükségben ismered meg az igaz(i) barátot]. | Több a baj, mint a vaj.

BARÁTSÁG → Bajban ismerzik meg a jó barát. | Madarat tolláról, embert barátjáról (ismerni meg). | Megtalálja/Megleli (a) zsák a feltjét [Minden zsák megtalálja a maga feltjét]. | Ments meg, Uram, a barátaimtól, ellenségeimmel majd (csak) elbánok magam is. | Mondd meg, ki a barátod, megmondom, ki vagy. | Ritka madár az igaz barát(ság). | Szükségben ismerzik meg az igaz(i) barát [Szükségben ismered meg az igaz(i) barátot]. | Új barátért el ne hagyja a régijt!

BÁTORSÁG → Aki mer, az nyer. | Ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel!

BÁTORTALANSÁG → Idegen kutyának lába közt a farka.

BECSTELENSÉG → Ebül szerzett jószág ebül vész el.

BECSÜLETESSÉG → Amely fának árnyékában nyugszol, ne nyese-
gesd! | Legtovább érni az igazsággal.

BELEEGYZÉS → A hallgatás beleegyezés.

BELENYUGVÁS → Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok. | Nem mindig papsajt.

BESZÉDMÓD → A stílus maga az ember.

BETEGESKEDÉS, BETEGSÉG → Törött fazék tovább tart.

BÍRÁLAT → Bagoly mondja verébnek, hogy nagyfejű. | Fejétől bűz-
lik/bűdösödik a hal.

BOLONDSÁG → Bolond lyukból bolond szél fúj. | Nagy az isten állat-
kertje (, sok bolond lakik benne). | Nagy baj az agybaj.

BONYOLULTSÁG → Az éremnek két oldala van.

BOSSZÚ → Kölcsönkenyér visszajár. | Szeget szeggel. | Szemet szemért, fogat fogért.

BŐBESZÉDŰSÉG → Amelyik tyúk sokat kárál, keveset tojik.

BÖLCSESSÉG → (Az) okos(abb) enged, (a) szamar szenved.

BUTASÁG → Butaság ellen nincs orvosság. | Hosszú haj, rövid ész.

BŰN, BŰNÖZÉS → Aki hazudik, az lop is.

BŰNHŐDÉS → (Az) alvó oroslánnak jajgat a (fel)költője.

BŰNÖSSÉG → Akinak vaj van a fején, ne menjen a napra!

BŰNTETÉS → Az isten nem ver bottal. | Isten malmal lassan őrlnek.

C

CÉL MEGVALÓSÍTÁSA → Minden út Rómába vezet.

CÉLSZERŰSÉG → Legrövidebb az egyenes út. | Legtovább érni az igazsággal. | Szégyen a futás, de hasznos.

CÉLTUDATOSSÁG → A cél szentesíti az eszközt. | A kutya ugat, a karaván halad. | Aki keres, az talál. | Ésszel él az ember. | Lassú víz partot mos.

CINKOSSÁG → Holló a hollónak nem vájja ki a szemét. | Kéz kezét mos. | Varjú a varjúnak nem vájja ki a szemét.

Cs

CSÁBÍTÁS → Könnyű Katát/Katót táncba vinni.

CSALÓDÁS → Senki sem (lehet) próféta a saját hazájában.

CSELEKVÉS → Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra!

D

DIADAL → Az nevet legjobban, aki utoljára nevet.

DICSEKVÉS → Kis ember nagy bottal jár.

DÖNTÉS → A kocka el van vetve.

E, É

EGÉSZSÉG → A tisztaság fél egészség. | Ép testben ép lélek.

EGYEDÜLLÉT → Rosszal rossz, (de) rossz nélkül (még) rosszabb.

EGYETÉRTÉS → A hallgatás beleegyezés. | Kettőn áll a vásár.

EGYFORMASÁG → Egyik kutya, másik eb. | (Az) egyik tizenkilenc, (a) másik egy híján húsz. | Guba gubához, suba subához. | Két bolond egy pár. | Sötétben minden tehen fekete.

EGYMÁSRA TALÁLÁS → Összenő, ami összetartozik.

EGYÜTTÉLÉS → Lakva ismerni meg az embert.

EGYÜTTÉRZÉS → Nem lehet [nincsen] az ember fából.

ÉHEZÉS, ÉHSÉG → Az éhség a legjobb szakács [Legjobb szakács az éhség]. | Üres gyomornak nem kell prédikáció. | Üres has nem

A, Á

á → Aki á-t mond, mondjon b-t is!

abrak → (A) vén ló is megröhögi az abrakot.

ad → Aki könnyen ígér, nehezen ad. | Aki sokat ígér, keveset ad. | Akinek az isten hivatalt ad, ész is ad hozzá. | Kétszer ad, (a)ki gyorsan ad. | Nem az a legény, aki adja, hanem aki állja. | Voltra nem ad a zsidó.

adjonisten → Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten.

adni → Jobb adni, mint kapni.

adós → Adós, fizess!

ág → Szegény embert (még) az ág is húzza.

ágy → Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.

agybaj → Nagy baj az agybaj.

ajándék → Ajándék lónak ne nézd a fogát!

ajtó → Fogadatlan prókátornak ajtó mögött a helye. | Hívatlan vendégnek ajtó mögött a helye.

akar → Azt akarja, hogy a farkas is jóllakjon, a bárány is megmaradjon. | Messziről jött ember azt mond, amit akar. | Nincs rosszabb süket annál, aki hallani nem akar.

akarás → Nem akarásnak nyögés a vége [Nem akarás, fejkavarás].

akarat → Az erős akarat diadalt arat.

akasztott → Akasztott ember házában kötelet emleget.

alamuszi → Alamuszi macska nagyot ugrik.

alkalom → Alkalom szüli a tolvajt.

áll → Bolondnak áll/kedvez a szerencse. | Kettőn áll a vásár. | Nem az a legény, aki adja, hanem aki állja. | Szemesnek áll a világ.

állatkert → Nagy az isten állatkertje (, sok bolond lakik benne).

alma → Amilyen a fa, olyan a gyümölcse [Amilyen a fája, olyan az almája.] | Nem esik messze az alma a fájától [Az alma nem esik messze a fájától].

álmodik → Éhes disznó makkal álmodik.

álmom → Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.

alszik → Az ördög (soha) nem alszik. | Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.

aludtfej → Akinek a kása megégette/megégeti a száját, az aludtfejet is (meg)fújja.

alvó → (Az) alvó oroszlánnak jajgat a (fel)költője. | Nem jó az alvó macskát felkelteni.

anya → Amilyen az anya, olyan a lánya. | Ismétlés a tudás anyja. | Néma gyereknek (az) anyja sem érti (a) szavát. | Nézd meg az anyját, vedd el a lányát!

apa → Amilyen az apja, olyan a fia.

arabusul → Aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul.

arany → Aki korán kel, aranyat lel. | Az arany a sárban is csak arany. | Hallgatni arany (, beszélni ezüst). | Májusi eső aranyat ér. | Nem mind arany, ami fénylik.

arat → Aki szelet vet, vihart arat. | Az erős akarat diadalt arat. | Ki mint vet, úgy arat.

árnyék → Amely fának árnyékában nyugszol, ne nyesegesd! | Árnyékáért becsüljük a vén fát. | Jó a vén fa árnyékában pihenni. | Nagy fának nagy (az) árnyéka. | Senki sem lépheti át [képes átlépni] a saját árnyékát.

ás → Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

asszony → Az asszony ingatag. | Az asszony verve jó [A dió törve, az asszony verve jó]. | Keresd az asszonyt! | Pénz olvasva (, asszony verve) jó. | Szép asszonymnak szép a lánya.

átlép → Senki sem lépheti át [képes átlépni] a saját árnyékát.

átok → Rossz szomszédság török átok.

B

b → Aki á-t mond, mondjon b-t is!

bába → Sok bába közt elvész a gyerek.

bagoly → Bagoly is bíró barlangjában. | Bagoly mondja verébnek, hogy nagyfejű.

baj → A baj nem [ritkán v. sohasem] jár egyedül. | Az ész bajjal jár. | Bajban ismerzik meg a jó barát. | Bajjal jár a baj. | Nagy baj az agybaj. | Több a baj, mint a vaj.

bal → Nem tudja a jobb kéz, mit csinál a bal.

bánat → Késő bánat, eb gondolat.

bánom → Nembánomból lesz a bánom.

bárány → Azt akarja [Úgy szeretné], hogy a farkas is jóllakjon, a bárány is megmaradjon.

barát → Bajban ismerzik meg a jó barát. | Madarat tolláról, embert barátjáról (ismerni meg). | Ments meg, Uram, a barátaimtól, ellenségeimmel majd (csak) elbánok magam is. | Mondd meg, ki a barátod, megmondom, ki vagy. | Ritka madár az igaz barát(ság). | Szükségben ismerzik meg az igaz(i) barát. | Új barátért el ne hagyd a régit!

barátság → Ritka madár az igaz barát(ság).

barlang → Bagoly is bíró barlangjában.

baszik → Az erősebb kutya közöszül [baszik].

bátrak → Bátraké a szerencse.

Bécs → Az ökör csak ökör, ha Bécsbe hajtják is.

becsül → Aki a fillért/krajcárt nem becsüli, a forintot nem érdemli. | Aki a kicsit nem becsüli, (az) a nagyot/sokat nem érdemli. | Árnycáért becsüljük a vén fát.

beforr → Ebcson beforr.

begyógyít → Az idő minden sebet begyógyít.

beköt → Nyomtató lónak nem kötik be a száját.

beleegyezés → A hallgatás beleegyezés.

beleesik → Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

Benedek → Sándor, József, Benedek, zsákban hozzák a meleget.

beszéd → Az ökröt szarván, embert (pedig) beszédén [nyelvén fogják meg]. | Sok beszédnek sok az alja.

beszél → Aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul. | Hallgatni arany (, beszélni ezüst). | Magyar ember evés közben nem beszél. | Pénz beszél, kutya ugat.

betör → Mondj igazat, betörik a fejed. | Szólj igazat, betörik a fejed.

betű → A betű öl.

betyár → Betyárból lesz a legjobb pandúr.

bír → Aki bírja, marja. | Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.

bíró → Bagoly is bíró barlangjában. | Senki sem lehet bíró a maga ügyében.

boldogít → A pénz nem boldogít.

bolond → A bolond és a gyerek mondja (meg) az igazat. | Bolond lyukból bolond szél fúj. | Bolondnak áll/kedvez a szerencse. | Egy bolond százat csinál. | Gyerek és bolond mindig igazat mond. | Két bolond egy pár. | Nagy az isten állatkertje (, sok